

*‘De Heer heeft mij gezien en ..
gaf mij een levend hart
en nieuwe ogen.’*

Meditatie ds. G. R. Rinsma zondag 26 maart 2017
(vierde zondag 40dagentijd)

Evangelielezing: Johannes 9:1-13; 26-41

OVERWEGING

Lieve mensen, gemeente van Onze Heer Jezus Christus

Stel dat je opeens kunt zien en de kleurenpracht van Chagall ontdekt. Zou het dan niet lijken alsof er muziek in de kleuren zit?

*De Heer heeft mij gezien en onverwacht
ben ik opnieuw geboren en getogen.
Hij heeft mijn licht ontstoken in de nacht,
gaf mij een levend hart en nieuwe ogen.
Zo komt Hij steeds met stille overmacht
en zo neemt Hij voor lief mijn onvermogen.*

Dat lied heeft het nieuwe liedboek niet gehaald, maar het is de blinde man op het lijf geschreven. Want wij als omstanders lezen er over heen, maar de blinde heeft het gemerkt, ervaren: de Heer heeft mij gezien.

Het staat er zo terloops. Terwijl Jezus voorbij gaat. Maar dat is wat iedereen doet. Dat is waar ik mezelf ook op betrap. Dat je ergens naar toe moet, wilt en dan ongemerkt mensen passeert; mensen, voor wie je letterlijk geen oog hebt. Of geen oog wilt hebben.

Maar Jezus ziet die éne man. Jezus verlaat het tempelplein en voorbijgaande¹ ziet hij een man, die vanaf zijn geboorte blind was.²

---

¹ Vgl Marcus 1:16 En toen Hij langs de zee van Galilea ging, zag Hij Simon en Andreas, de broeder van Simon, in de zee staan en het net uitwerpen, want zij waren vissers.

Mark 2:14 En voorbijgaande zag Hij Levi, de zoon van Alfeüs, bij het tolhuis zitten, en Hij zeide tot hem: Volg Mij. En hij stond op en volgde Hem.

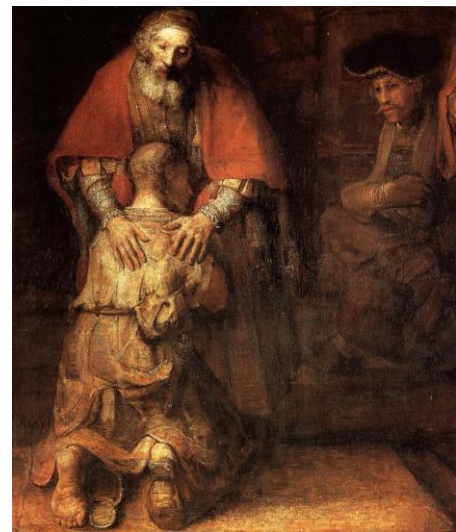
² Het zal, denk ik geen ongebruikelijk gezicht zijn geweest destijds in Jeruzalem, dat mensen, die aangewezen zijn op aalmoezen, zich ophielden bij de tempel. Als ergens mensen bereid waren om te geven, dan wel op die plek. Tot zover is er nog niets aan de hand, is het een gewoon alledaags tafereel. Een blinde bedelaar zit in de

Wat voor ogen moet je dan hebben? Om zo te kunnen zien? De ogen van Chagall? De ogen van van Gogh, van Rembrandt?³ De laatste heeft opvallend veel schilderijen gemaakt, waarin blindheid, verblind zijn en zien een rol speelt.⁴

Niet alleen de blindmaking van Simson,

maar ook het schilderij van de vader, die de verloren zoon begroet.

---

tempel-poort en houdt waarschijnlijk zijn hand op, als hij weer een voorbijganger hoort aankomen. Maar Jezus ziet die éne man.

³ De ets van Rembrandt toont een scène uit het apocriefe Bijbelverhaal van Tobit. We zien het moment waarop de oude blinde Tobit zijn zoon Tobias hoort thuiskomen en zich naar de deur spoedt. In zijn haast stoot hij daarbij het spinnewiel om. Zijn hondje probeert hem te leiden en sprint om zijn benen. Bijbelse thema's nemen in Rembrandts oeuvre een grote plaats in. Een aantal van zijn meest geliefde onderwerpen heeft hij meermalen in schilderijen, tekeningen en etsen weergegeven. Een voorbeeld daarvan zijn de lotgevallen van Tobit.

⁴ Rembrandts ogen, Simon Schama , pg 428 De ets van Rembrandt toont een scène uit het apocriefe Bijbelverhaal van Tobit. We zien het moment waarop de oude blinde Tobit zijn zoon Tobias hoort thuiskomen en zich naar de deur spoedt. In zijn haast stoot hij daarbij het spinnewiel om. Zijn hondje probeert hem te leiden en sprint om zijn benen.

En opvallend veel tekeningen en etsen over het apocriefe bijbelboek Tobit.⁵ Dat is een legende over de genezing van een blinde Tobit en het maakte destijds deel uit van de Septuaginta. En het lijkt wel of de leerlingen dit verhaal, deze legende hebben gekend, want als deze Tobit het gezichtsvermogen kwijt is geraakt, dan spreekt hij een bitter gebed uit:

'Heer, u bent rechtvaardig, alles wat u doet is rechtvaardig. Al uw daden getuigen van uw barmhartigheid en trouw. U bent rechter van de wereld. Vergeet mij toch niet en vestig uw blik op mij, Heer, en straf mij niet voor mijn zonden en mijn onbezonnen daden, noch voor die

---

⁵ Tobit of Tobia is een boek dat als deuterocanoniek boek deel uitmaakt van het Oude Testament in de katholieke en orthodoxe traditie. De meeste protestanten beschouwen het als een apocrief geschrift. Het boek maakte ook deel uit van de Griekse vertaling van de Bijbel de Septuagint en is waarschijnlijk geschreven tussen 225 en 175 v. Chr. Bij Qumran zijn fragmenten gevonden van Tobit in de Aramese en Hebreeuwse taal. De oorspronkelijke versie zal in een van deze talen zijn geschreven, maar is ons verder onbekend. Er zijn twee versies van de Griekse vertaling; de korte versie wordt gevonden in de Codex Vaticanus en in de Codex Alexandrinus; de langere in de Codex Sinaiticus. Men neemt aan dat de langere, minder verzorgde versie dichter bij het origineel staat.[1] Het verhaal wordt gedeeltelijk, tot H4, verteld in de ik-vorm, Tobit. Tobit is afkomstig uit het tienstammenrijk en door de Assyriërs in ballingschap gevoerd. De hoofdrollen in het verhaal zijn voor een vader en zijn zoon: Tobit en Tobias. Tobit is getrouwd met Anna. De vader houdt zich bezig met het begraven van lijken van (joodse) mensen die gevallen zijn na de invasie van Sanherib in Juda. Sanherib is koning van Assyrië, zetelend te Nineve waar ook Tobit en Anna wonen. Hij straft Tobit door al zijn bezittingen te plunderen. Tobit echter, oud en blind geworden, heeft in het verleden een kleine schat achtergelaten bij iemand in Medië, en stuurt nu zijn zoon Tobias op pad om die op te halen.

Op zijn reis krijgt Tobias gezelschap van de aartsengel Rafaël; Tobias herkent hem echter niet. Rafaël is gestuurd na gebeden van Tobit én van Sara. Deze Sara stond zeven maal op het punt te trouwen, maar al haar aanstaanden werden in de nacht voor het huwelijk verslonden door Asmodeus, een demon. Sara bad God zodoende om een nieuwe man, en nu eentje die niet verslonden zou worden.

Met hulp van Rafaël verslaat Tobias de demon, vindt hij Sara en brengt hij zijn vaders schat naar huis. Met de gal van een vis die hij samen met Rafaël heeft gevangen, geneest Tobias zijn vaders blindheid. Een deel van de schat wordt als aalmoezen weggegeven.

Tobit overlijdt aan het einde van het boek, op de leeftijd van honderdthalf jaar.[3] Voor zijn dood voorspelt hij zijn zoon de ondergang van Nineve, en raadt hem aan met zijn gezin de stad te ontvluchten. De voorspelling komt uit.

*van mijn voorouders. Ze hebben tegen u gezondigd en uw geboden niet in acht genomen.*⁶

Precies hetzelfde als wat de leerlingen vragen, als ze de blinde man ook opmerken. Rabbi, hoe komt het dat hij blind was toen hij geboren werd? Heeft hij zelf gezondigd of zijn ouders?'⁷

Maar Jezus kijkt niet alleen met de ogen van Rembrandt, maar met de ogen van God. Waar het denken van Tobit exemplarisch is voor het denken in de oudheid zoals ook de vrienden van Job dachten: alles wat een mens overkomt, ten goede of ten kwade, valt hem van God ten deel. God beloont de goeden en straft de slechten. Als iemand dan getroffen wordt door het kwaad, of wanneer iemand gehandicapt ter wereld komt, dan is dat dus een zichtbaar gevolg van een niet zichtbare zonde. Zo praatten de vrienden ook tegen Job aan: Job, denk nou eens goed na, dat dit je overkomen is, zal toch niet zonder reden zijn. Er is een Perzische volkswijsheid, die luidt: als je een blinde ziet, geef hem een trap, want waarom zou je vriendelijker zijn dan God. En dat is precies wat er gebeurt, als mensen vanuit zo'n gesloten systeem redeneren: het slachtoffer krijgt nog een trap na ook. Ze zijn als het ware blind voor het verdriet en de nood van het slachtoffer. En daarvoor hoeven mensen heus niet in God te geloven, daar hebben helaas niet alleen dogmatische christenen het patent op. Overal waar mensen geloven in een onfeilbaar systeem, krijgt degene die de dupe wordt, ook nog eens de schuld in de schoenen geschoven. Nee, de computer kan niet falen. Dan ligt het toch aan u. Blaming the victim, heet

---

⁶ Daarom hebt u ons prijsgegeven aan plundering, ballingschap en dood, en worden we bespot, belasterd en beledigd door alle volken waaronder we zijn verstrooid. 5

⁷ Ja, uw oordeel over mij is rechtvaardig, want ik heb gezondigd. We hebben uw geboden niet in acht genomen en zijn u niet trouw gebleven. 6 Doe daarom met mij wat u wilt, gebied toch dat mijn levensadem wordt teruggenomen. Dan word ik tenminste verlost van dit aardse bestaan en verga ik tot stof. Ik kan maar beter sterven dan dat ik nog langer moet leven, want de leugenachtige verwijten die ik heb moeten aanhoren, hebben me diep gegriefd. Ach Heer, gebied toch dat ik van deze ellende word bevrijd en laat me naar mijn eeuwige rustplaats gaan. Wend uw blik niet van me af, Heer, want het is beter dat ik sterf dan dat ik in ellende moet leven en me vals moet laten beschuldigen.'

dat. Het slachtoffer krijgt ook nog een schuld, nog eens een trap na, want God straft niet zonder reden, een ongeluk gebeurt niet zomaar, iemand raakt niet zomaar z'n werk kwijt, iemand raakt toch niet zomaar in de bijstand of komt zomaar bij de voedselbank terecht.

Reden waarom Tobit uitroept: *“Ik kan maar beter sterven dan dat ik nog langer moet leven, want de leugenachtige verwijten die ik heb moeten aanhoren, hebben me diep gegriefd. Ach Heer, gebied toch dat ik van deze ellende word bevrijd en laat me naar mijn eeuwige rustplaats gaan. Wend uw blik niet van me af, Heer, want het is beter dat ik sterf dan dat ik in ellende moet leven en me vals moet laten beschuldigen.”*⁸

En het lijkt alsof dit gebed van Tobit hier door Jezus wordt verhoord. Niet alleen ziet Jezus de blindgeborene, maar antwoordt hij op zijn klacht: Noch hij, noch zijn ouders hebben gezondigd. Als er al enige reden voor zijn blindheid zou zijn, dan is dat Gods werk moet door hem zichtbaar worden. *“Zolang het dag is, moeten we het werk doen van hem die mij gezonden heeft.”*⁹ En wat dat werk is? Dat is die keten tussen straf en zonde doorbreken. Dat is die band tussen ziekte en oordeel vernietigen. Dat is die link tussen overtreding en boete verwijderen.

Want Jezus gelooft niet in een moreel universum, waar alles met een bedoeling plaats vindt. Jezus gelooft niet in God, die met alles een bedoeling heeft. En dat ziekte ook nog eens het gevolg is van zonde. Als straf vanwege de zonde. Jezus gelooft niet in een Big Brother, die vanuit de hemel het doen en laten van mensen bespiedt. Jezus gelooft niet in een God, die als een politieagent de gangen van mensen in de gaten houdt en geen overtreding ongestraft laat en omgekeerd met elke straf een overtreding op het oog heeft.

---

⁸ Tobit 3:7-9

⁹ Joh. 9:2

Nee, de Jezus, die we in het Johannes-evangelie tegenkomen, schrijft in het zand schrijft en zegt tegen de opgefokte meute: wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. de Jezus, die we in het Johannes-evangelie tegenkomen neemt Maria in bescherming, als een van de leerlingen haar verwijt kostbare olie te verspillen. Die, als Judas opmerkt, dat die olie wel voor driehonderd denarie verkocht had kunnen worden om het geld aan de armen te geven, zal zeggen: 'Laat haar, ze doet dit voor de dag van mijn begrafenis; de Jezus, die we in het Johannes-evangelie tegenkomen, zal de voeten van zijn leerlingen wassen en zeggen: Als ik, jullie Heer en jullie meester, je voeten gewassen heb, moet je ook elkaars voeten wassen. De Jezus, die we in het Johannes-evangelie tegenkomen, zegt: Hij noch zijn ouders hebben gezondigd, 'maar Gods werk moet door hem zichtbaar worden.¹⁰

Na deze woorden spuwde hij op de grond. Met het speeksel maakte hij wat modder, hij streek die op de ogen van de blinde en zei tegen hem: 'Ga naar het badhuis van Siloam en was u daar.' (Siloam is in onze taal 'gezondene'.) De man ging weg, waste zich, en toen hij terugkwam kon hij zien.¹¹

---

¹⁰ vgl Tobit 11, waarin de engel Rafael zegt: Ik wil niets voor jullie verbergen. Ik heb al gezegd, dat men geheimen van de koning moet bewaren, maar dat Gods werken openlijk geroemd dienen te worden. Nu dan: toen jullie aan het bidden waren, u en Sara, heb ik jullie gebed onder de aandacht van de Heilige gebracht. Ik was het ook die, toen u de doden begroef, dichtbij u was. Ook toen u zonder dralen opstond en uw maaltijd liet staan om een dode te begraven, is die goede daad me niet ontgaan, maar was ik bij u. En daarom heeft God me gezonden om u te genezen, evenals uw schoondochter Sara. Ik ben Rafaël, één van de zeven heilige engelen die de gebeden van de heiligen opdragen en toegang hebben tot voor de heerlijke troon van de Heilige.'

¹¹ vgl. Tobit 11

Rafaël zei tegen Tobias: 'Ik ben er zeker van dat je vader zijn zicht weer terugkrijgt. 8 Strijk de gal op zijn ogen. Zodra ze gaan steken, moet hij in zijn ogen wrijven tot de witte vlekken verdwenen zijn en dan zal hij jou zien.' Anna was inmiddels toegesneld; ze viel haar zoon om de hals en riep uit: 'Ik zie je, mijn kind! Nu kan ik sterven.' En beiden weenden. Tobit ging naar de deur en viel. Zijn zoon liep naar hem toe, 11 ving zijn vader op, streek de gal op zijn ogen en zei: 'Moed houden, vader.' Zodra zijn ogen begonnen te steken wreef Tobit ze uit en als vliesjes vielen de witte vlekken uit de ooghoeken. En zodra hij zijn zoon zag, viel hij hem om de hals en zei wenend: 'U bent gezegend, God, en gezegend is uw heilige naam tot in eeuwigheid en gezegend zijn al uw heilige engelen. U hebt me beproefd, maar U schenkt me weer genade, nu ik mijn zoon Tobias zie.' Opgetogen ging zijn zoon naar binnen en hij vertelde zijn vader van al het wonderbaarlijke dat hem in Medië was overkomen. Daarop ging Tobit jubelend en God prijzend naar buiten, naar de poort van Nineve, om de bruid van zijn zoon te begroeten. Iedereen die hem zag lopen verbaasde zich erover dat hij kon zien. En Tobit verklaarde dat hij dat dankte aan Gods genade. Toen Tobit bij zijn schoondochter Sara gekomen was, begroette hij haar en zei: 'Wees welkom, dochter. Gezegend is God, die jou naar ons toe heeft gebracht en gezegend zijn je

En tegen de repressanten van het oude denken, dat in onze kerk vaak nog springlevend is, zal hij zeggen: ` U oordeelt met menselijke maatstaven¹², u denkt in termen van straf en zonde, u denkt in termen van ziekte en schuld, u ziet God als de bewaker van een moreel universum, en u zelf als de door Hem aangestelde handhavers ervan. Maar ik, ik oordeel over niemand. En wanneer ik toch een oordeel vel, is mijn oordeel betrouwbaar, omdat ik niet alleen ben, maar samen met de Vader die mij gezonden heeft. ¹³ Als u dat niet wil inzien, zo heb ik u gewaar-schuwd dat u in uw zonden zult sterven, want als u niet gelooft dat ik het ben, zult u inderdaad in uw zonden sterven.'¹⁴ Want daartoe ben ik in deze wereld gekomen, opdat zich een schei-ding der geesten zou voltrekken: tussen hen die dit willen zien en in mij geloven, en mensen, die dit niet aanvaarden en blind

---

vader en moeder.' En al de volksgenoten van Tobit in Nineve deelden in de vreugde. 19 Achikar en zijn neef Nasbas kwamen ook en zeven dagen lang vierde men in blijdschap het huwelijk van Tobias.

¹² Joh. 8:15

¹³ Joh. 8:15-16 vgl Tobit 12 waarin Rafael zegt: En daarom heeft God me gezonden om u te genezen, evenals uw schoondochter Sara. Ik ben Rafaël, één van de zeven heilige engelen die de gebeden van de heiligen opdragen en toegang hebben tot voor de heerlijke troon van de Heilige.'

Vgl. ook de overeenkomst met het paasevangelie: Welnu, loof God, want ik stijg op naar Hem die mij gezonden heeft. Stel alles wat is voorgevallen te boek.' met 'Houd Me niet vast', zei Jezus. 'Ik moet nog opstijgen naar de Vader. Ga liever naar mijn broeders en zeg hun: "Ik stijg op naar mijn Vader die ook jullie Vader is, naar mijn God die ook jullie God is."' 'Daarop ging Maria van Magdala aan de leerlingen verkondigen: 'Ik heb de Heer gezien', en ze vertelde hun wat Hij tegen haar gezegd had.

Tobit 12: 21-22 Toen zij zich weer oprichtten, zagen ze hem niet meer. Zij loofden de grote en wonderbare werken van God, van wie de engel hun verschenen was.

Raphaël komt in het canonieke Oude Testament niet voor, maar wel in het deuterocanonieke boek Tobit. Daar vergezelt hij de jonge Tobias, de zoon van Tobit, op zijn gevaarlijke reizen. Pas nadat Tobias veilig is teruggekeerd, maakt de engel zich bekend als "Raphaël, een van de zeven engelen die in de nabijheid van de troon van de Heer verkeren." (Tobit 12:15 NBV)

In het Eerste boek van Henoch, een Joodse tekst uit de tweede eeuw voor onze jaartelling, wordt Raphaël beschreven als 'een van de heilige engelen die over de geesten van de mensen gaat' (1 Henoch 20:3). Raphaël krijgt van God de opdracht om de demon Azazel gevangen te zetten 'en genees de aarde die de engelen verdorven hebben, en verkondig de genezing van de aarde, opdat zij van pestilentie kunnen helen' (1 Henoch 10:6,7). [1] Omdat het christendom uit het jodendom is voortgekomen, is de aartsengel Raphaël in het christendom terechtgekomen. Omdat het boek Tobit als deuterocanoniek boek bij protestanten weinig gezag heeft, wordt Raphaël voornamelijk als katholieke engel gezien. In het begin van de 5e eeuw werd aan Raphaël een basiliek toegewijd op een eiland in de buurt van Alexandrië. Zijn feest wordt in de Rooms-katholieke Kerk gevierd op 29 september, samen met de aartsengelen Michaël en Gabriël.

Het boek Tobit waarin Raphaël voorkomt, wordt door protestanten gezien als apocrief. In het Nieuwe Testament worden alleen de engelen Gabriël (Lucas 1:19, 26) en Michaël (Judas 1:9; Openbaring 12:7) bij name genoemd. Binnen het protestantisme wordt aartsengel Michaël vaak als de enige echte aartsengel gezien.

¹⁴ Joh. 8:24

voor mijn bedoeling zijn. Zo worden blinden ziende, en zierenden stekeblind.'